

eftir Hanus Kamban

Karl Polanyi.
Samhugans ríki trygd
móti kapitalinum

eg sigi tykkum, at ikki sjálvur Sálomon í allari dýrd síni var skryddur eins og ein teirra.

Her eru nú nevnd tey sjeý grundvirðini, sum tilsamans umboða tað hugtak, vit kunnu rópa tað góða lívið. Heilsa, trygggleiki, virðing, persónleiki, samljóð við natúrina, vinskapur, skapandi frítíð. Onkur spyr nú kanska: Hvar er tað guddómliga í øllum hesum?

Svarið er eftir mínum tykki kanska treytað av, hvar tann einstaki stendur í trúarspurningum. Men fyri mongum menniskjum um allan knøttin er tað guddómliga grundin undir øllum virðum, ella, kunnu vit siga: tað stendur yvir øllum hesum virðum. Onkur annar, ein eksistentialistur ella agnostikari, hevði kanska sagt, at tað gud-dómliga, meira neyvt skilmarkað, er partur av tí, vit kunnu rópa skapandi frítíð.

Meinbogar

Men hvørji livilíkindir hava hesi sjeý grundvirðini í heiminum í dag? Ber til at peika á vøld ella stovnar, ið verja ella varðveita hesi virðir, og ber til at peika á maktir, ið skerja tey ella leggja teimum forðingar? Hyggja vit runt alla havsbrúnna, so hava vit, í londum við einaræði ella fámannaveldi, ilt við at síggja, at fjálgað verður um slík virðir.

Hinvegin er tað týðiligt, at longsulín eftir teimum er universellur og almennur, og tí hava vit tey seinastu árin sæð uppreistrar, kollveltingar ella demokratiskar rembingar í londum sum Ukraina og Georgia og nú seinast víðahvar í tí arabiska heiminum.

Forðingarnar kunnu koma úr erva, frá einum harðrendum valdi, frá einum peningasterkum harkaliði ella einum grimum einaveldis-harra. Men tær kunnu eisini koma úr neðra, frá fólkinum sjálvum, har tær eru festar í gamlari mentan og gomlum átrúna.

Er talan um ein tvídrátt, eiga mentan og átrúni at víkja fyri virðunum. Tí kann steining, framd ímóti verjuleysum kvinnum í Saudiarabia ella Iran, ongantíð góðtakast. Og somuleiðis kunnu vit, heima hjá okkum, ikki góðtaka happening, framda móti samkyndum,

og heldur ikki tey tekstbrot, har mælt verður til slíka happening.

Tey glataðu

Halda vit okkum til vesturheimin, so er ein meginhóttan móti teimum sjeý grundvirðunum at finna í teirri vaksandi gjónni millum rík og fátæk. Eg nevndi fyrst í hesum fyrilestri, at í USA – sum er eitt fyridømi hjá mongum – var hesin ójavnaður í 1970 sum lutfallið 1 til 30, meðan hann í 2010 var sum lutfallið 1 til 263.

Í fylgi við hesi gongd síggja vit onnur rák, eitt nú hetta, at fakfeløgini verða nógv skerd, ella stundum hálvavegna burturmáað, at minstaløn, arbeidaravernd og brúkaravernd verða avtikin, og heilsuskipanir ikki settar í verk ella avtiknar.

Ein avleiðing av hesi armóð er býir ella býarpartar, har fólk í túsundatali lívbjarga sær í risastórum dungum av gomlum jarni, konteynarum ella brotnum bilum, bígva í skúrum av krússfineri, eta blikkammat av papptallerkum og annars fáa dagin at ganga vit at skjóta eftir hvørjum øðrum. Í hesum sambandi renna einum í huga hesi orð, sum eru at finna í Matteusar evangelium, 9. kapitli:

Men tá ið hann sá mannamúgvurnar, tókti honum stórliga synd í teimum, tí at tær vóru illa viðfarnar og vanrøktaðar rætt sum seyðir, ið ongan hirða hava.

Tey tvey ríkin

Tað hugtak, sum her verður sett fram, er samkensla ella samhugi. Henda samkensla hevur ta seinastu øldina ment seg og er í pørtum av tí demokratiska, kristna heiminum blivin ein drívmegi, sum enn í dag tryggjar, at ikki fá lond í Europa hava varðveitt tey sjeý grundvirðini, í meira ella minni fullkomnari vídd, ella tað undirkervi, sum ger tey møgulig.

Í hesum londum verður fjálgað um heilsu og trygggleika og ansað eftir, at ójavnaðurin ikki sleppur at renna upp í slokk. Dømir um slík lond eru Týskland, Frakland og Niðurlond, men fyrst og fremst Norðurlond.

Um okkara egna lítla land er at siga, at vit enn so dánt eru partur

av tí norðurlendsku samfelags-myndini. Men vit reka nú so smátt vestureftir, móti tí landi, har fólk í vaksandi tali kroka, vanrøktað og illa viðfarin, í tjald- og skarnbýum sum »teir glataðu seyðir Ísraels«. Um hesa fyrmynd hevur ein hug at siga, sum revurin, tá leyvan beyð honum inn í sína holu, at *vestigia terrent*, t.e. »sporini ræða«.

Valið stendur tí ímillum hesi bæði ríkin, marknaðarins ríki og samhugans ríki. Í sínum slóðbrótandi verki *The Great Transformation*, frá 1944, vísir tann ungarski búskaparfrøðingurin Karl Polanyi á, at sleppur marknaðurin, t.e. kapitalurin, ótálmaður inn at menniskjans nakna holdi og moyru sál, ferst alt, heilsa, trygd, mentan, familja, tjóðskapur og átrúni.

Men menniskjan, ið er sosialur kapitalur, eigur at vera væl viðfarin, eisini av vinnuni. Tí saman við vælferðini ferst eisini tann grund, sum øll vinna í evstu syftu byggir á.

Samhugans ríki er tað friholt ella tann verja, sum ger, at menniskjan og hennara samfelag, í einum samskifti, har kapitalurin vil seta treytirnar, kortini megnar at liva hampuliga óskadd og ómeltað og við atgongd til tey sjeý ófrávikiligu grundvirðini. Hetta ríki hevur varðveitt okkum og okkara mentan ta seinastu heilu ella hálvu øldina. Eftir mínum tykki eiga vit ikki at lata hetta ríki fara, men at styrkja og menna tað og at taka tað at okkum sum eina ófrávikiliga fyritreyt.

Robert Skidelsky & Edward Skidelsky: *How Much Is Enough? The Love of Money, and the Case for the Good Life.* Allen Lane 2012.

FÍGGJARLEIÐARI

Reyni Service er, saman við Auto Service, fremsta bilafyrirøka í Føroyum. Til hetta samtakið sóknast vit eftir einum eldhugaðum fíggjarleiðara at standa á odda fyri fíggjarstýringini.

Arbeðsøki

Fíggjarleiðarin er partur av leiðslutoyminum hjá samtakinum og hevur tætt samskipti við stjórar felagsins. Fíggjarleiðarin hevur ábyrgdina av:

- At samskipa bókhalds- og roknskaparskipanir í samtakinum.
- At menna og samskipa innanhýsis arbeðsmannagongdir í samtakinum.
- At samla fíggjarstýringina í samtakinum.
- At gera fíggjarætlanir til samtakið og samanhalda hesar við roknskapin.
- At gera tíðarskeiðsroknskapir og ársroknskapir fyri samtakið og feløgnum í samtakinum.
- At samskipta við veitarar og fíggjarstovnar.

Tín vangamynd

Tú hevur hóskaði útbúgving innan roknskap, so sum cand.merc., HD í roknskapi ella viðkomandi arbeðsroyndir. Tú hevur góð evni at samskipta við starvsfólk, leiðslu og megnar at samskipta bæði í skrift og talu á føroyskum og donskum.

Vit vænta, at tú dugir væl at skipa arbeðið sjálvstøðugt og hevur góð analytisk evni. Eisini er tað ein fyrimunur, um tú hevur royndir innan fíggjarstýring.

Starvið

Hetta er eitt fjølbroytt og áhugavert starv við stórum fakligum og persónligum avbjóðingum í einum mennandi umhvørvi.

Løn og setanartreytir

Løn og setanartreytir eru í samráð við leiðsluna.

Meira at vita

Um tú ynskir fleiri upplýsingar um starvið, ert tú vælkomin at seta teg í samband við Jógvan Amonsson ella Óla Joensen, tlf. 31 47 00 ella við t-posti til ja@inpact.fo ella ojo@inpact.fo

Allar umsóknir verða viðgjørdar í trúnaði.

Umsókn

Umsóknir, saman við prógvum, CV og møguligum ummælum, skulu verða okkum í hendi í seinasta lagi mánadagin tann 17. desember 2012 og sendast til:

SP/F GRANSKODARAVIRKIÐ INPACT
R.C. EFFERSØESGØTA 26
Box 191
FO- 110 TÓRSHAVN
STÍLAB: JÓGVAN AMONSSON
ELLA T-POST: INPACT@INPACT.FO